

ХУДОЖЕСТВЕНИЯТ ЖИВОТ В БЪЛГАРИЯ (1879-1943) – ФАКТИ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ

BULGARIA'S ART LIFE (1879–1943): FACT AND INTERPRETATIONS

Лектор: проф. д-р Милена Георгиева

Lecturer: Prof. Milena Georgieva, PhD

Секция Ново българско изкуство, Институт за изследване на изкуствата в България-БАН

Department: New Bulgarian Art, Institute of Art Studies, BAS, Sofia

Тел. 0897644874

E-mail: mggeorgieva@mail.bg

Асистент лектор: гл. ас. д-р Катерина Гаджева

Lecturer assistant: Asst. Prof. Katerina Gadzheva. PhD

E-mail: katigad@yahoo.com

Хорариум:

30 ч.

Анотация:

Курсът има за цел да запознае и/или задълбочи познанията на докторантите за социалното развитие на изкуството в България в период на зараждането и разцвета на неговите културни институции и художествен живот. Наситен е и с непозната досега фактология, както и с визуален материал от документален характер. Анализира се функционирането на художествените институции, техните трансформации във времето и въздействие, художествените събития и свързаните с тях процеси, художествената критика, влиянието на политическите, философските, естетическите и религиозните идеи, характерни за 19, 20 в. Върху българското изкуство в неговата цялост. Основна цел на курса е да научи докторантите да извличат от различни източници, подбират, преценяват и анализират историко-художествени факти, да предложат и свои интерпретации върху тях. Курсът е ориентиран към докторанти по изкуствознание, културология, история, балканистика, социология и др.

Annotation:

This course seeks to familiarise and/or provide doctoral students with a more profound knowledge of the social development of arts in Bulgaria in the early period of burgeoning cultural institutions and this country's art scene. The course brims with factual knowledge and visual documentary material. Analysed are the functioning, development over the years and impact of the art institutions, art events and the processes relating to them, art criticism, the influence of the nineteenth- and twentieth-century political, philosophical, aesthetic and religious ideas on Bulgarian art in its entirety. The main goal of the course is to teach students to extract from various sources, select, judge and analyse facts of art history and make their own interpretations of these facts. The course is intended for PhD students in history of art, culturology, history, Balkan studies, sociology, etc.

Начин на оценяване на придобитите от докторанта знания и умения – курсова работа или събеседване

Учебна програма и основна литература

Учебна програма

ХУДОЖЕСТВЕНИЯТ ЖИВОТ В БЪЛГАРИЯ (1879-1943) – ФАКТИ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ

1. Социалният живот на изкуството – основни понятия. Видове хронологии и интерпретации. Работа с архиви и периодика. Методи и изследователски практики.
2. Основни промени в историческия път на България. Наченки на художествен живот (1879-1903). Фактори за развитието му. Културен живот в Пловдив. Дружество за поддържане на изкуството в България (1893). Първи изложби.
3. Пътища на влияния и взаимодействие с европейското изкуство. Естетически кръгове, дружества и естетически програми. Изложбен живот (1903-1918). Художествени стълкновения на естетическа основа – забравени факти и некоректни интерпретации. Съвременни проучвания и концепции.

4. Българските художници в чужбина (1900-1918) – държавна и дружествена политика. Първите чуждестранни изложби в България. Художествени центрове на привличане и взаимодействие.
5. Културни и художествени институции – ДРУ, ДХИУ (реформи в художественото образование), Народен музей (художествената му сбирка и реформирането му през 1909 г.), ролята на МНП, първата частна галерия, държавно и частно меценатство.
6. Художествена критика (1878-1918). Първи критици, студии и статии върху българското изкуство в сп. „Мисъл”, сп. „Художник”, сп. „Художествена култура” и др. Институционални, естетически и художествени проблеми на художествената критика.
7. Военните художници и държавната политика – опити за създаването на батално изкуство. Критиката за военното творчество.
8. 20-те години – интензификация на художествения живот в България. Дружества, домове на изкуствата, естетически кръгове. Изложбен живот (1919-1930). Български изложби и изложители в чужбина.
9. Манифести на българския модернизъм. Художествената критика по страниците на сп. *Кресчендо*, сп. *Везни*, сп. *Пламък*, , сп. *Златорог*, сп. *Хиперион*, в. *Стрелец*, в. *Развигор*, в. *Слово*, сп. *Новис* и др. Художествени критици и естетически позиции. Проблемът за модернизма - „родно”, „чуждо”, „общочовешко”, задачи на стила и т.н.
10. Ролята на културните институции – МНП, Художествената академия, Археологическия музей, Постоянната художествена галерия и др. Пазар на изкуството. Конкурси и специализации в чужбина за млади художници.
11. Нов светоглед и ценностни ориентации през 30-те години. Поява на нови художествени дружества и техните инициативи. Съюз на дружествата на художниците в България – причини за създаването му и дейност.
12. Разцвет на изложбения живот през 30-те години. ОХИ, дружествени изложби, ретроспективни изложби, индивидуални изложби в София и провинцията. Нови галерийни и музейни пространства. Художествени центрове на привличане, обучение и реализация на български художници. Български изложби в чужбина и чужди изложби в България през 30-те и нач. на 40-те години.
13. Художествената критика през 30-те и нач. на 40-те години. Художествената критика по страниците на сп. „*Завети*”, в. „*ЛИК*”, в. „*Кормило*”, в. „*РЛФ*”, сп. „*Изкуство и критика*”, в. „*Литературен глас*”, сп. „*Златорог*” и др. „*Дясна*” и

„лява” критика. Публични дебати за художествената форма, академизма и модернизма.

14. Декоративни, приложни, монументални изкуства и фотография – сдружения, църковни екипи, майсторски задруги, поръчки и реализации. Първи изложби – занаятчийски, индустриални, дружествени, авторски. Художествената критика за тях.
15. Държавната културна политика в България в условията на авторитарната власт (1939-1943) – появата на нови културни институции. Български изложби и пътувания на художници зад граница. Меценатство и колекционерство.

Основна литература

1. *Аврамов*, Димитър. В търсене на национален стил. Българското изкуство на границата между две епохи. - В сб.: Проблеми на сравнителното литературознание. С., 1978
2. *Аврамов*, Димитър. Диалог между две изкуства. Изд. “Български писател”. С. 1993
3. *Божков*, Атанас. Българско изобразително изкуство. С., 1988
4. *Бошев*, Николай. Конкурсната система при създаването на паметници в България (1920-1944). Изд. на БАН. С., 2004
5. *Василева*, София. Съюзът на дружествата на художниците в България. Предистория, организация и дейност 1919-1945. С., 2012
6. *Василчина*, Виолета. Приложното изкуство и структурите на ежедневието. Етюди от детството му. – Проблеми на изкуството, 2006, бр. 2, с. 3-11;
7. *Василчина*, Виолета. Приложното изкуство между “български стил”, сецесиона и “родното”.– В: Изисторията на българското изобразително изкуство, том 3, С., 1992, с. 90-108;
8. *Василчина*, Виолета. Трима български керамисти във Франция през първата половина на XX век.-Проблеми на изкуството, 1999, бр. 2, с.43-48;
9. *Василчина*, Виолета. Феноменът “български салон” в жилищното обзавеждане от края на 20-те и през 30-те години. Проблеми на изкуството, 1996 г., бр.1, с. 30-37
10. *Вучева*, Татяна. Дружеството на южнобългарските художници.- В сб.: Из историята на българското изобразително изкуство, С., 1984, т.2, 85-127

11. *Гаджева*, Катерина. Сто години от рождението на Петър Боев. -В: IX Изкуствоведски четения. Институт за изследване на изкуствата, БАН, София, 2012, 439-443.
12. *Гаджева*, Катерина. Български фотоклуб (1920-2012). Между традицията и модернизацията. -В: X Изкуствоведски четения. Институт за изследване на изкуствата, БАН, София, 2013, 319-323;
13. *Gadjeva*, Katerina. Pictorial Photography in Bulgaria: Origins and Development.-Uncommon Culture, Vol. 5, № 9-10, 96-101. Torun, Poland, 2014. <https://journals.uic.edu/ojs/index.php/UC/article/view/6041/4598>;
14. *Генова*, Ирина. Културната ситуация не-център на българското изкуство през 20-те години. – Проблеми на изкуството, 1994, бр. 1, 32-38
15. *Генова*, Ирина. Модернизми и модерност - (не)възможност за историзиране : Изкуството на България и художествен обмен с балканските страни. С., 2004
16. *Генова*, Ирина/*Genova*, Irina. Историзиране на модерното изкуство в България през първата половина на XX век. Възможности за разкази отвъд модерността. С., 2011/*Modern Art in Bulgaria: First histories and present narratives beyond the paradigm of modernity*. NBU. Sofia, 2013
17. *Георгиева*, Милена. Съюзът на южнославянските художници “Лада”. Българското изкуство на южнославянските изложби 1904 – 1912. Национален исторически музей. София, 1994.
18. *Георгиева*, Милена/*Georgieva*, Milena. Южнославянски диалози на модернизма. Българското изкуство и изкуството на Сърбия, Хърватско и Словения 1904-1912. Български художник, С., 2003/*South Slav Dialogues in Modernism. Bulgarian Art and Art of Serbia, Croatia and Slovenia 1904-1912*. Institute of Art Studies. Sofia, 2008
19. *Георгиева*, Милена. Началните години на Художествената академия. Хроника и коментари. – Изкуство/Art in Bulgaria, 1996, № 38-40, Приложение, 4-10
20. *Георгиева*, Милена. Харалампи Тачев и международните изложения в чужбина – реконструкция на едно творческо пилигримство. – Проблеми на изкуството, 1999, № 2, 32-42
21. *Георгиева*, Милена. Художественият живот в София (1879-1944) - В сб.: София -120 години столица. Изд. на БАН, съвм. със Столична община. С., 2000, 360-371
22. *Георгиева*, Милена. Лидер, художествено дружество, среда (по материали за художника Харалампи Тачев и дружество „Съвременно изкуство”). – В сб.: Творецът в югоизточноевропейските култури”. Изд. На Института за балканистика-БАН. С., 2001, 166-185
23. *Георгиева*, Милена. „Съвременно изкуство” и мечтата за Държавното рисувално училище (1908-1911). – Историческо бъдеще, 2001, № 2, 111-144

24. *Георгиева*, Милена. Наздраве, Маестро! Бохемските часове на Иван Пенков. Изд. на ИИИЗк. С. 2013
25. *Димитрова*, Татяна. Новите в «Кормило» - Изкуство, 1988, № 8, 40-46
26. *Димитрова*, Татяна. Към въпроса за «кормиловския спор» - Изкуство, 1988, № 9, 44-48
27. *Димитрова*, Татяна. Проблемът за родно изкуство в българската художествена критика през 20-те години на ХХ век. – Изкуство, 1986, № 3, 2-6
28. *Димитрова*, Татяна. Между модернизма и тоталитаризма: проекциите на държавната културна политика върху българския художествен живот през 30-те – началото на 40-те години. Сп. “Проблеми на изкуството”, 1996, бр.1, с. 3-13.
29. *Динова-Русева*, Вера. Живописиста на Мърквичка и Вешин в България. - Проблеми на изкуството, 1987, No 2, с. 42-46
30. *Киров*, Максимилиан. Социалният живот на българското изкуство през първите две десетилетия след Освобождението. – В сб.:Из историята на българското изобразително изкуство, С., 1976, т.1, 9-43
31. *Кръстев*, Кирил. Спомени за културния живот между двете световни войни. Изд. “Български писател”. С. 1988.
32. *Лавренов*, Цанко. По стръмната пътека. [Спомени]., С., 1967
33. *Линков*, Красимир. 75 години от създаването на Дружеството на южнобългарските художници. Сп. “Изкуство”, 1987, бр. 10, с. 6-15.
34. *Мавродинов*, Никола. Новата българска живопис. История на българското изкуство от епохата на Паисия до Освобождението и на българската живопис от Освобождението до наши дни. С., 1947
35. *Манафова*, Райна. Култура и политика. България в навечерието на Балканската война. С., 1987
36. *Маринска*, Ружа. 20-те години в българското изкуство. С. 1996
37. *Митева*, Жанет. Краткият живот на една галерия. – В: Между образа и текста. Сб. В чест на доц. Ружа Маринска. С., НБУ, 2014, с. 173-184
38. *Митева*, Мария. Търговски изложения и декораторите им, или как се гради национален образ (по материали от участието на България в международни и национални изложения от края на ХІХ и началото на ХХ век). – Сб. Изкуство и идеология. Посветен на 70-годишнината на проф. Ив. Маразов, С., УИ „Св. Климент Охридски”, 2012, с. 263-273, 931-932;
39. *Митева*, Мария. Българският павилион на Световното изложение в Париж през 1937 г. – поръчки и реализации. – Проблеми на изкуството, 2016, 3, 32-38;

40. *Митева*, Мария. Иван Пенков и Художествената занаятчийска изложба в София през 1938 г. – В: *Куклата – художествени и образователни аспекти*. С., 2020, 65-88.
41. *Михалчева*, Ирина. Основни идейно-художествени насоки в българската живопис от 1900-1918 г. С., 1977
42. *Ноева*, Наташа. Пътуване във времето. Галерия „Раковски“ 125 – център на художествения живот 1940 – 1945 (създаване, организация, изложби). – В: *Изкуствоведски четения 2019*. С. 2020, 365 – 377
43. *Пенков*, Иван. Последната клечка кибрит. Дневник. С., 2006
44. *Петров*, Пламен В. и др. Художественият отдел на изложението в Пловдив, 1892 г. ГХГ-Пловдив, 2019 (Каталог)
45. *Попов*, Чавдар, Бисерка Пенкова, Бойка Донева, Милена Балчева. Национална художествена академия 1896-2016., С., НХА, 2016
46. *Протич*, Андрей. Петдесет години българско изкуство. Том I, С. 1933. Том II, С. 1934.
47. *Радева* Мария. Културната политика на българската държава 1885-1908. Университетско издателство “Св. Климент Охридски”. С. 2002 (1982).
48. *Соколова*, Доротея. Националната галерия (1892-1948). Етапи и система на формиране на институцията. – *Проблеми на изкуството*, 1994, No 1, 39-50
49. *Соколова*, Доротея. Критическа оценка и пазарна стойност на произведенията на изкуството в България до средата на 40-те години. - *Проблемина изкуството*, 1996, No 3, 3-14
50. *Соколова*, Д. Българските закони за музеите и старините. Етапи на създаване, особености и ефекти на функциониране (края на XIX и първата половина на XX век). – *Проблеми на изкуството*, 3, 2000, 10-17
51. *Стефанов*, Свилен. Българският печат от 1920-те години. Изд. “Едем 21”. С. 1994.
52. 120 години българско изкуство. Дружества, съюзи, групи. СБХ. С., 2012
53. Декоративно-приложно-монументално. 120 години българско изкуство. СБХ, С., 2014
54. 120 години българско изкуство. Дизайн. СБХ, С., 2016
55. *Танев*, Никола. Спомени (1919-1944).С., 1983
56. Юбилеен годишник на Държавното рисувално училище. (По случай 10 годишнината от създаването му). София, 1906.
57. Юбилеен годишник на Държавната художествена академия. (По случай 30 годишнината от създаването ѝ). София, 1926.

Тематични броеве на сп. *Проблеми на изкуството*:

58. 20-те години в българското изобразително изкуство. Проблеми на изкуството (Извънреден брой), 1991

59. 30-те и началото на 40-те години в българското изобразително изкуство. Проблеми на изкуството, 1996, №1

60. По пътя на Ориент експреса. Изкуство на Балканите. Проблеми на изкуството, 2001, № 4